

Lot vroegere kindsoldaten Colombia geraakt nog steeds niet opgelost

de wereld
morgen .be

Zoeken

Foto: CICR / Didier Revol / CC BY-NC-ND

[Marion Dussuchal, GRIP, DeWereldMorgen vertaaldesk](#)

In november 2016 sloot president Santos een vredesakkoord met de FARC, de grootste guerrilla-organisatie van Colombia. Vier jaar later vorderen de afgesproken voorwaarden van dit akkoord zeer moeizaam. Hoorzittingen door een speciaal daarvoor opgerichte rechtbank over de schuldvraag voor het inzetten van kindsoldaten door leiders van de FARC verlopen heel moeizaam.

woensdag 18 november 2020 20:13

Spread the love

In november 2016 zijn de regering van president Juan Manuel Santos en de Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten van Colombia – Volksleger (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejercito del Pueblo, FARC-EP) na vier jaar onderhandelingen tot een vredesakkoord gekomen. Dat maakte een einde aan een conflict dat meer dan vijftig jaar aansleepte.

Het akkoord bevat zes doelstellingen waaronder inlevering van de wapens, demobilisatie en re-integratie van de strijders van de gewapende groepering, waaronder ook de minderjarigen¹. Volgens de procureur-generaal van Colombia zouden tussen 1975 en 2016 immers elfduizend kinderen tot de

FARC-EP behoord hebben². Dit is onmiskenbaar een oorlogsmisdaad volgens de regels van het Internationaal Strafhof³.

‘Rechtszaak 007’ van de [Jurisdicción Especial para la Paz](#) (JEP = speciale jurisdictie voor de vrede) zou licht moeten werpen op de praktijk van rekrutering en inzet van kinderen die de nu ontbonden FARC-EP gedurende tientallen jaren heeft gevoerd. Ook seksueel geweld onderzoek. Het gaat om aanranding, verkrachting en zelfs gedwongen vruchtafdrijving. Op de eerste rechtszitting (18 augustus 2020) werd senator Pablo Catatumbo, oud-bevelhebber van de FARC en lid van de politieke partij met dezelfde afkorting⁴ over deze zaak gedagvaard⁵. Tussen 18 augustus en 11 september 2020 zijn vijftien vroegere leiders van de guerrilla voor de JEP verschenen.

Waarschijnlijk zal de aangevatte juridische procedure enkele jaren in beslag nemen voor het tot een eventuele veroordeling komt van de oud-guerrillero’s verantwoordelijk voor rekrutering en inzet van kinderen. Intussen is er het feit dat duizenden kinderen slachtoffers geweest zijn van misdaden begaan door leden van de ex-FARC-EP. Wat is er met die kinderen gebeurd na de ondertekening van het vredesakkoord? Dit artikel maakt een bilan op van de Ontwapening, Demobilisatie en Re-integratie (ODR) van de FARC-EP kindsoldaten sinds 2016. Eerst onderzoekt het de schikkingen daarover voorzien in het Vredesverdrag. Daarna gaat het de tekortkomingen na in de uitvoering van de ODR-programma’s en bekijkt het de gevolgen daarvan voor de gewezen kindsoldaten. Ten slotte spitst het zich toe op de begrenzings van deze programma’s wat betreft de re-integratie van minderjarigen die in Colombia bij de FARC behoorden.

De schikkingen van het Vredesakkoord van 2016

Op 15 mei 2016 werd bij de onderhandelingen over het vredesakkoord tussen de Colombiaanse regering van president Santos en de FARC-EP overeengekomen dat kinderen van minder dan vijftien bevrijd zouden worden uit de kampen van de gewapende groepering om deel te nemen aan gespecialiseerde programma’s voor re-integratie⁶.

Op hetzelfde moment heeft de gewapende groepering zich ertoe verbonden:

1. de rekrutering van kindsoldaten onder 18 jaar te stoppen,
2. zodra het akkoord in werking treedt, de kinderen van minder dan 15 jaar uit de kampen te laten vertrekken,
3. maatregelen te nemen om de geleidelijke vrijlating van alle minderjarigen mogelijk te maken.

Later, op 11 november 2016 heeft de ondertekening van het akkoord de krijtlijnen uitgetekend van het ODR-verloop voor de jongste FARC-strijders. Punt 3.2.2.5 van het Akkoord geeft richtlijnen voor alle minderjarigen die de gewapende groep hebben verlaten sinds de onderhandelingen begonnen in 2012 tot de wapens helemaal zijn neergelegd. Dat laatste is in juni 2017 gebeurd⁷.

Punt 3.2.2.5 bepaalt ook dat de Consejo Nacional de Reintegración (CNR = Nationale Raad voor de Re-integratie) het bevoegde orgaan is om een speciaal programma uit te werken voor de re-integratie van de minderjarigen, in samenwerking met de bevoegde staatsdiensten en met de steun van

gespecialiseerde sociale organisaties. Van daaruit is het begin 2017 gekomen tot het 'programma voor een andere levensloop' (Programa Camino Diferencial de Vida)⁸.

Foto : derechoshumanos.gov.co

Het belangrijkste doel van dat programma is dat de minachtienjarigen die de FARC verlaten over de nodige middelen beschikken om hun leven weer op te bouwen. Het programma stemt de initiatieven van de instellingen, de deelname van de minderjarigen, hun families en gemeenschappen en van de sociale organisaties op het terrein op elkaar af.

Het ODR-traject van de CNR verloopt in vier stappen:

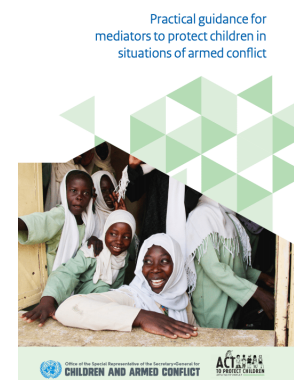
1. vertrek en eerste opvang,
2. teruggave van de rechten,
3. volledig herstel,
4. opname en insluiting in de maatschappij.

De overgang van een stap naar een volgende veronderstelt coördinatie van de verschillende actoren die bij het programma zijn betrokken. Om de rechten van de gewezen kindsoldaten te herstellen, kunnen de FARC-leden die zich schuldig hebben gemaakt aan de rekrutering van minderjarigen geen amnestie krijgen⁹.

In deze strategie past het werk van de JEP, meer bepaald dossier 007 over de rekrutering en de inzet van minderjarigen tussen 1 januari 1971 en 1 december 2016¹⁰. De speciale rechter voor de vrede heeft tussen augustus en september 2020 vijftien leiders van de gewapende groep opgeroepen om te getuigen over de gedwongen rekrutering van minderjarigen en gerelateerde daden¹¹. Voor dat mogelijk was, heeft de JEP werk gemaakt van de erkenning van het statuut als slachtoffer van de kinderen, nu jonge volwassenen, die FARC heeft ingezet¹².

Verschillende internationale ngo's zijn ook actief in de regio's, meestal samen met lokale ngo's. Zo is er bijvoorbeeld het project 'eerste opvang' van het programma 'een andere levensloop'. Dat wordt mee gefinancierd door UNICEF en de Internationale Organisatie voor Migraties (OIM) en wordt gecoördineerd door het Internationale Comité van het Rode Kruis¹³.

Een ander voorbeeld is de Belgische organisatie War Affected People's Association (WAPA) die, samen met de organisatie Corporación Proyectarte, via kunst bijdraagt aan de re-integratie van de Colombiaanse gewezen kindsoldaten met als doel de uitbouw van de vrede en de individuele en collectieve ontwikkeling¹⁴.

Tekortkomingen in de uitvoering van de ODR-programma's

Volgens het rapport van 31 december 2019 van de VN-Secretaris-Generaal over het lot van de kinderen in de context van het gewapende conflict in Colombia, zouden 124 kinderen opgenomen zijn in de eerste-onthaal centra 'een andere levensloop' die de re-integratiecommissie (CNR) heeft opgezet in samenwerking met UNICEF, de Internationale Organisatie voor Migraties (OIM) en het Internationale Comité van het Rode Kruis (CICR)¹⁵.

Het rapport over de controle van de uitvoering van het Vredesakkoord bevestigt die gegevens¹⁶. Nochtans wijst de controle-commissie van de Verenigde Naties er op dat 218 jongeren die FARC-EP als kandidaten had voorgesteld, niet werden opgenomen¹⁷.

Nochtans zou er tegen 2021 klaarheid moeten komen in het statuut van de oud-strijders waarmee het Agentschap voor de Re-integratie en Normalisering (ARN) en het Bureau van de VN-Hoge Commissaris voor de Vrede bezig zijn¹⁸.

Deze administratieve tekortkoming komt bovenop de problematiek van de officieuze vrijlatingen. Een deel van de minderjarigen werden inderdaad op een informele manier gedemobiliseerd. Dit maakt hen in feite kwetsbaarder omdat ze buiten elk programma vallen. Die informele vrijlating maakt het ook moeilijk een telling te doen van alle FARC-EP kindsoldaten.

Bovendien vallen de kinderen van de strijders van de gewapende groep buiten de ODR. Volgens een schatting van de VN-controlecommissie in haar rapport van maart 2020 zouden er nog ongeveer 2.200 minderjarigen zijn die zich in deze zorgwekkende toestand bevinden. Nochtans hebben de Colombiaanse overheden geen enkele uitleg gegeven over hun uitsluiting in het ODR-traject¹⁹.

Colombia, 50 miljoen inwoners, tweemaal zo groot als Frankrijk. Map: googlemaps.com

De programma's die voor de jongsten opgezet zijn, blijven op hindernissen botsen bij hun re-integratie in de Colombiaanse samenleving. Het ODR-programma stelt de sociale, geografische eigenheid van de jongens en meisjes voorop. In de praktijk lijkt met die eigenheid echter geen rekening te worden gehouden.

De projecten vinden dikwijls in steden plaats, terwijl de meest getroffen jongeren en gemeenschappen op het platteland leven of er vandaan komen. Ze spreken ook niet allen dezelfde taal. Het Spaans, dat daar gesproken wordt, verhindert de deelname van sommige kinderen. Dit is nochtans essentieel voor hun re-integratie in hun familie en gemeenschap²⁰.

De marginalisering, de stigmatisering en de voortdurende aanwezigheid van gewapende groeperingen verhinderen de toegang van die kinderen tot onderwijs, gezondheidszorg, huisvesting en inkomensgenererende activiteiten. Dat verhoogt het risico dat ze opnieuw in dienst gaan²¹.

In een situatie van armoede, gebrek aan sociaal-economische kansen en onveiligheid, kunnen gewapende groeperingen immers bescherming, voedsel en inkomen bieden. Opnieuw in dienst gaan, kan ook onder dwang gebeuren.

Het VN-rapport van 2019 vermeldt dat ten minste zeven jong-volwassenen, die deelnemen aan het programma 'een andere levensloop' verklaard hebben dat ze bedreigingen hebben ontvangen om opnieuw dienst te laten nemen. Twee van hen hebben ook gezegd dat ze daarbij seksueel geweld hebben ondergaan.

Foto: derechoshumanos.gov.co

Om de rekrutering van minderjarigen tegen te gaan, heeft het Colombiaanse Instituut voor Familiaal welzijn (ICBF) sinds de herfst van 2019 een actieplan, in samenwerking met de Colombiaanse regering²².

Om dat initiatief te versterken heeft de Colombiaanse overheid decreet 1434 uitgevaardigd over de preventie van rekrutering en inzet van minderjarigen door georganiseerde gewapende groepen en criminele groepen. Al is dat decreet in voege getreden²³, toch maken de VN-rapporten 2020 geen melding van een effectieve toepassing²⁴.

Het rapport van de VN controle-missie van december 2019 evalueert de strategie van de Colombiaanse overheid, die de VN mee heeft uitgewerkt via het programma 'mijn toekomst, dat is vandaag', als volgt.

De strategie heeft tot activiteiten geleid die de rekrutering van kinderen voorkomt door een beschermend klimaat voor de jongsten te versterken. In 2017 en 2018 hebben zulke activiteiten plaats gevonden in 593 rurale gebieden van 167 gemeenten van 22 departementen. Alles samen hebben 30.016 kinderen, 12.027 families, 3.949 gemeenschapsleiders en 4.075 leerkrachten eraan deelgenomen²⁵.

Grenzen van de ODR programma's

Zowel de FARC-EP als de Colombiaanse regering hebben moeite gedaan om voor de gewezen FARC-kindsoldaten een degelijk ODR-traject op te zetten. Toch zitten veel van deze jongeren nog vast in een precare situatie. Ze riskeren opnieuw door andere gewapende groepen te worden gerekruteerd.

De werkelijke reikwijdte van het probleem valt niet te vatten, omdat er op het moment van het vredesakkoord geen betrouwbare cijfers waren over het juiste aantal FARC kindsoldaten voorhanden.

Bovendien was het moeilijk toegang te krijgen tot de conflictgebieden en te weten te komen hoeveel officieuze vrijlatingen er al waren geweest. Ook het aantal jongens en meisjes die geen toegang hebben gekregen tot hulp van de overheid, blijft moeilijk te schatten.

De re-integratie van ontwapende en gedemobiliseerde kinderen is bijzonder moeilijk in een land dat nog altijd is verscheurd door interne conflicten en tegenwoordig gekenmerkt wordt door territoriale betwistingen, drugstrafiek en stigmatisering wegens het vroegere conflict²⁶.

Foto: derechoshumanos.gov.co

Tevens rekruteren gewapende, zogenaamde 'post-demobilisatie'-groepen, met name een aantal FARC-dissidenten, nog altijd kinderen²⁷. Niet alle leden van de FARC-EP hebben immers het vredesproces aanvaard, ongeveer 1.100. Sommigen zouden in augustus 2019 opnieuw de wapens hebben opgenomen of zich bij andere strijders hebben gevoegd.

Dan is nog het Ejército de Liberación Nacional (ELN = Leger voor Nationale Bevrijding)²⁸. Er zijn bovendien nog andere gewapende groepen zoals de Clan del Golfo en Los Caparrapos. Deze actoren zijn niet meer

helemaal dezelfde. De rekrutering en inzet van kindsoldaten blijft in Colombia daarom een werkelijkheid waartegen de staat zich moeilijk effectief kan weren²⁹.

Rechtszaak 007 van de Jurisdicción Especial para la Paz blijft hopen een aantal gewezen guerrillero's tijdens hun leven nog veroordeeld te zien voor de rekrutering van minderjarigen.

Tijdens de rechtzittingen van augustus en september 2020 heeft Carlos Antonio Lozada, ex-bevelhebber van de FARC en huidig senator voor de partij met hetzelfde letterwoord, beweerd dat de rekrutering en inzet van minderjarigen geen algemene beleidslijn van de gewapende groepering was³⁰. Hij heeft daarentegen wel de aanwezigheid erkend van talrijke minderjarigen van 15 tot 17 jaar in de rangen van FARC³¹.

Het is nog te vroeg om zich uit te spreken over de doeltreffendheid van deze nieuwe vorm van rechtspraak die wil bijdragen tot de heropbouw van de vrede in Colombia door te pogen waarheid en recht te herstellen voor misdaden begaan over een periode van vijftig jaar.

Marion Dussuchal is onderzoeksassistente 'Bewapening en ontwapening' bij de Groupe de Recherche et d'Information sur la Paix et la sécurité (GRIP), juriste in internationaal recht en internationale politiek. Zij onderzoekt verbanden tussen de klimaatverandering en vrede en veiligheid. Haar artikel [Le sort des enfants-soldats des FARC après 2016](#) verscheen op 9 november 2020.

Notes:

1 Alto Comisionado para la Paz, [Acuerdo Final para la Terminación del Conflicto y la Construcción de una Paz Estable y Duradera](#), Gobierno de Colombia, 24 novembre 2016.

2 Anastasia MOLONEY, Colombia child soldiers reluctant to leave FARC ‘family’ – rebel commander, Reuters, 29 oktober 2016. Om een idee te hebben over de recrutering van minderjarigen, tussen 1985 en 2016, zie: [Hechos de reclutamiento perpetrados presuntamente por las Farc EP](#), JEP, Caso 07.

3 UNICEF geeft als definitie van ‘kind-soldaat’ “een persoon van minder dan achttien jaar, gerekruteerd en ingezet door een strijdkracht of een gewapende groep voor welke taak ook, met inbegrip maar niet uitsluitend van kinderen, jongens en meisjes ingezet als strijders, keukenpersoneel, dragers, spionnen of met seksuele bedoelingen”. Deze toelichting erkent het abusief gebruik die van deze term kan worden gemaakt, die kinderen lijkt uit te sluiten die niet op een rechtstreekse manier deelnemen aan het conflict. Daarom zal voor alle duidelijkheid de term ‘kind-soldaat’ verkozen worden boven ‘kinderen verbonden met een gewapende strijdkracht of gewapende groepering’.

4 In het kader van het Vredesakkoord van 31 januari 2017 werd de guerrilla van de FARC officieel omgevormd tot politieke partij [Fuerza Alternativa Revolucionaria del Común](#) (Alternatieve Revolutionaire Kracht van het Gemeenschappelijke) wat hen toeliet hetzelfde letterwoord te blijven gebruiken.

5 Salud Hernández Mora, [Las FARC, ante el tribunal por la recluta de niños a la fuerza](#), El Mundo, 18 août 2020.

6 VN-Secretaris-generaal over het lot van kinderen in een gewapend conflict: [Practical guidance for mediators to protect children in situations of armed conflicts](#), februari 2020 en [Joint Communiqué #70 on minors](#), Farc-peace, 17 mei 2016.

7 VN-Hoge Commissaris voor de Vrede, loc. cit. Section 3.2.2.5.

8 Regering Colombia: [“Lineamientos del Consejo nacional de reincorporación \(CNR\) para el programa integral especial de restitución de los derechos de los niños, niñas y adolescentes que salgan de los FARC-EP”](#), Camino diferencial de vida, 5 februari 2018.

9 VN-Hoge Commissaris voor de Vrede, loc. Cit. Section 3.2.2.5

10 Jurisdicción Especial para la Paz, [¿Cómo acreditarse como víctima en el Caso no. 07 “Reclutamiento y utilización de niñas y niños en el conflicto armado”?](#), 2018.

11 [FARC responde por reclutamiento de menores ante tribunal de paz en Colombia](#), Infobae, 19 augustus 2020.

12 Jurisdicción Especial para la Paz, loc. cit.

13 Regering Colombia, 5 februari 2018, loc. cit.

14 Op 29 april 2020 zaten de War-Affected People’s Association (WAPA) samen met de GRIP om hun ervaring in Colombia te bespreken. Om meer te weten over de missie van WAPA in Colombia, zie [‘Colombie’](#).

15 VN-Veiligheidsraad: [Le sort des enfants dans le contexte du conflit armé en Colombie](#), Rapport van de VN-Secretaris-Generaal, 31 december 2019.

[16](#) Secretaría Técnica del Componente Internacional de Verificación CINEP/PPP-CERAC, [Sexto informe de verificación de la implementación del Acuerdo Final de Paz en Colombia para los Verificadores Internacionales Felipe González y José Mujica](#), juni 2019.

[17](#) VN-Veiligheidsraad, VN-Verificatiemissie in Colombia, [S/2020/943](#), 25 september 2020.

[18](#) VN-Secretaris-Generaal, [United Nations Verification Mission in Colombia, S/2019/780](#), 1 oktober 2019.

[19](#) Mission de vérification de l'ONU en Colombie, [Rapport VN-Secretaris-Generaal, S/2020/239](#), 26 maart 2020.

[20](#) Onderhoud met WAPA, 29 april 2020.

[21](#) VN-Veiligheidsraad, loc. cit.

[22](#) [ICBF liderará plan de Gobierno para prevenir reclutamiento forzado de niños y adolescentes](#), Instituto Colombiano de Bienestar Familiar, 24 septembre 2019.

[23](#) Ministerie van Binnenlandse Zaken van Colombia, [Diario Oficial No. 50.674 de 3 de agosto de 2018](#), 3 augustus 2018.

[24](#) VN-Veiligheidsraad, loc. cit.

[25](#) Ibid.

[26](#) Internationaal Comité van het Rode Kruis, [Cinq conflits armés – que se passe-t-il actuellement en Colombie?](#), 6 december 2018.

[27](#) [“Où travaillons-nous? – Colombie”](#), Appel de Genève, Protection des civils dans les conflits armés.

[28](#) War Is Not a Game (WING): [Quelques pays concernés](#); Anastasia MOLONEY: [Colombia child soldiers reluctant to leave FARC ‘family’ – rebel commander](#), Reuters, 29 oktober 2016.

[29](#) Assemblée générale et Conseil de sécurité, VN-Algemene Vergadering en VN-Veiligheidsraad: [Le sort des enfants en temps de conflit armé](#), Rapport du VN-Secretaris-Generaal, 9 juni 2020.

[30](#) [‘Tenemos el ánimo de reparar el daño causado’](#): Carlos Antonio Lozada’, El Tiempo, 24 september 2020.

[31](#) [Senador de FARC reconoce reclutamiento de menores por antigua guerrilla colombiana](#), El País, 18 september 2020.

Creative Commons